

**Sayın Cumhurbaşkanım,
Sayın Konuklar,
Değerli Arkadaşlarım,**

GİRİŞ

2005-2006 Adli Yılı'nı; Ülkemize, Milletimize ve tüm insanlığa barış, esenlik ve mutluluk getirmesi dileğiyle açıyorum.

Adli yıl açılış törenine katılarak bizleri onurlandırmanızdan dolayı sizi, seçkin konuklarımızı ve meslektaşlarımı saygıyla selamlıyorum.

Her hizmetin ve her görevin bir sonu vardır. Yaşamlarının en güzel yıllarını yargı hizmetine sunan ve emekliye ayrılan meslektaşlarımıza ve tüm yargı görevlilerine şükranlarımı sunuyor; sağlık, esenlik ve mutluluklar diliyorum. Aramızdan ebediyen ayrılmış bulunan meslektaşlarımızı ve yargı görevlilerini de minnet, şükran, saygı ve rahmetle anıyorum. Hizmetleri unutulmayacaktır...

Adli Yıl açılış konuşmaları 1943 yılında başlamış, gelenek olarak sürmüş ve 1973 yılında yasal dayanağa kavuşturulmuştur.

Bu konuşma, Yargıtay Kanunu'nun 59. maddesi uyarınca Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun görüşüne uygun olarak ve Yargıtay adına yapılmaktadır.

BASINDA YARGI VE YARGITAY

Geçen bir yıl içinde Yargıtay bir kısım **basının ağır, yersiz ve insafsız eleştirisine** uğramıştır. Yargıtay bu **eleştirilerin** hiç birini hak etmemiştir. Öncelikle bu hususun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

— Yargıtay'ın MİT ve bir organize suç örgütü lideri ile işbirliği yaptığı ileri sürülerek bu konu manşetlere taşınmış, yayın günlerce ve aylarca sürdürülmüştür. İstanbul mülga 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından organize suç örgütü lideri ve arkadaşları, “ çıkar amaçlı suç örgütü oluşturmak ve yaralamak ” suçlarından mahkum edilmişlerdir. Mahkemece suç örgütünün lideri olan kişiye 4422 Sayılı Kanuna aykırı davranmaktan 3 yıl 4 ay ve yaralama eylemi ise tek suç kabul edilerek teselsül nedeniyle 1 yıl 8 ay 21 gün hapis cezası verilmiştir.

Bu kararın taraflarca temyizi üzerine dava dosyası Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 30.09.2003 tarihli tebliğnamesi ile Yargıtay Birinci Ceza Dairesi'ne gönderilmiş ve Dairenin 2003/3363 esasına kayıt edilmiştir.

Davanın temyiz duruşması 25.12.2003 tarihinde yapılmış, yerel Cumhuriyet Savcısının temyizi ile ilgili olarak düşünce bildirilmediğinden dosya bu konuda ek tebliğname düzenlenmesi için Dairece 31.12.2003 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na iade edilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ek tebliğname düzenlenerek dosya, 23.01.2004 tarihinde Daireye ulaşıp ve yeniden Dairenin 2004/318 esasına kaydı yapılmıştır.

Düzenlenen ek tebliğname, yasal zorunluluk nedeniyle taraflara tebliğ çıkarılmış, tebligat işleminin tamamlanmasından sonra işin esası 07.04.2004 tarihinde incelenerek karar, mutad duruşma günü olan 08.04.2004 tarihinde tefhim olunmuştur.

Temyize konu olan karar Birinci Ceza Dairesi'nin 07.04.2004 tarih, 2004/318 esas ve 2004/1188 karar sayılı ilamı ile;

Yerel mahkeme tarafından sanıkların “ Çıkar amaçlı suç örgütü oluşturmak ” suçundan cezalandırılmalarına ilişkin hüküm onanmış, “ Karagömrük Spor Lokali'nin taranması ” sonucu yaralama olayı ile ilgili hüküm bozulmuştur.

Yerel mahkeme lokalin taranması olayını tek suç kabul ederek ve teselsül kuralını uygulayarak hüküm kurmuştur.

Birinci Ceza Dairesi ise; lokalin taranması olayında 15 kişinin yaralandığını, yaralama eylemlerinde teselsül kuralının uygulanamayacağını, TCK. nun 64/2 maddesi delaletiyle mağdurların raporları uyarınca sanıkların yaralama suçunda ayrı ayrı cezalandırılmaları gerektiğini belirtmiştir.

Görüldüğü üzere yerel mahkeme yaralama olayını tek suç kabul ettiği halde, Birinci Ceza Dairesi olayda 15 mağdur olması nedeniyle gerçekleştirilen eylemde 15 ayrı suç olduğunu kabul etmiş; yaralama suçundan verilen cezayı az bulmuş, cezanın yaklaşık 10 kat daha artırılmasını vurgulayarak yerel mahkemenin kararını sanıkların aleyhine bozmuştur.

Birinci Ceza Dairesi tarafından açıklanan bu karar, 08.04.2004 tarihinde ayrıntılı olarak Anadolu Ajansı bültenlerinde yer almıştır. Karar 08.04.2004 ve 09.04.2004 tarihinde ulusal yayın yapan bütün gazetelerde ve özellikle Yargıtay aleyhinde yayın yapan gazetelerde, yapılan tefhime uygun olarak, doğru ve ayrıntılı biçimde yayımlanmıştır.

Açıklanan ve yayımlanan haberlerle sanıklar, vekilleri ve kamuoyu Birinci Ceza Dairesi'nin yukarıda belirttiğimiz kararından haberdar olmuşlardır. Açıklanan ve yayımlanan kararların gizliliğinden de söz edilemez.

Karar Dairece kısmen onanmış, kısmen bozulmuştur. Karar bütünüyle onanmış olsaydı suç örgütü lideri olan kişinin yurt dışına kaçmayı düşünmesi ve kaçması gerekmecekti. Zira cezasının büyük bölümünü tutuklu olarak çekmiş ve bakiye cezası çok az kalmıştı. Suç örgütü liderinin yurt dışına kaçmasının nedeni kararın aleyhine bozulmuş ve bu hususu öğrenmiş olmasıdır.

— Basında suç örgütü lideri ile ilgili kararın geciktirildiği ve adı geçen kişinin bu şekilde korunduğu ileri sürülmüştür.

Bu iddia da gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Az önce dosyanın Birinci Ceza Dairesi'ne intikalinden bahsedilmişti. Dosya ile ilgili karar 07.04.2004 tarihinde verilmiş ve bir gün sonra 08.04.2004 tarihinde dairenin mutad duruşma gününde açıklanmıştır. **Kararın verilme tarihi ile açıklanma tarihi arasında bir gecikme yoktur.**

Ancak verilen kararların **ayrıntılı biçimde gerekçelendirilmesi**, müsveddelerinin temize çekilmesi, metnin gözden geçirilerek düzeltilmesi, imzaların tamamlanması ve ilam haline dönüştürülmesi belli bir süreci gerektirmektedir. Bu kararın verilme tarihi ile gerekçeli karar metninin yazılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na teslim tarihi arasında 20 gün bulunmaktadır. Bu süre Yargıtay uygulamalarında olağan bir süredir. Bu dosya da aynı tarihte görülen diğer dosyalarla birlikte işleme tabi tutulmuştur. Adı geçen dosya ile ilgili özel bir işlem yapılması söz konusu değildir.

İşbirliği ve ilişkiden söz edilebilmesi için suç örgütü liderinin korunması, onun yararına bir işlem yapılması veya onunla birlikte bir iş yapılması gerekir.

Suç örgütü liderinin aleyhine karar veren bir kurumun onu koruduğu, himaye ettiği, onunla işbirliği yaptığı ve ilişki içinde olduğu kabul edilebilir mi ? Böyle bir iddiayı akıl ve mantık kabul eder mi? Bu tür bir iddia hangi vicdana sığar? Gerçeğin 180 derece tersine dönüştürülmesi nerede görülmüştür ?

— Onursal Yargıtay Başkanı ile bazı başkan ve üyeler tarafından, yayınlarla ilgili olarak kimi gazeteler aleyhine açılan davalar sürdüğü için bu konularda - bu güne kadar olduğu gibi bugün de - görülmekte olan davaları etkilememek düşüncesiyle bir yorum yapılmayacaktır.

Ancak Yargıtay kurumunu yıpratmaya yönelik yayınlarla ilgili olarak kamuoyunu doğru bilgilendirmek gerekmektedir.

Yargıtay Başkanı ile Yargıtay kurumunu özdeş hale getirmek doğru değildir. Bu dava ile ilgili olarak Yargıtay Başkanı'nın, Birinci Ceza Dairesi ile hiçbir görüşme yapmadığı, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu tarafından yapılan soruşturma ile sabit olmuştur. **Esasen Birinci Ceza Dairesi'nde yapılan işlemler ve verilen nihai karar da hiçbir etki bulunmadığı olgusunu açıkça ve kesin biçimde doğrulamaktadır.**

Yüce Yargıtay bu sene 137. yılını yaşamaktadır. Bu uzun süre zarfında Yüksek Mahkeme kurum olarak hiçbir suçluyla organik bağ içine girmemiştir. Yüksek Mahkemenin sıfatı, işlevi, çalışma tarzı ve karar mekanizması buna engeldir. Bir başka deyimle suçlu ile işbirliği eşyanın tabiatına aykırıdır.

—**Basın ve yayın organlarında açık veya örtülü bir biçimde Yargıtay'ın meslek taassubu ile hareket ettiğine ilişkin yayınlar yapılmıştır. Bu yayınlar da gerçeği yansıtmamaktadır.**

Son dönemde bir Yargıtay üyesi hakkında Ceza Genel Kurulu'na dava açılmış, dava beraatle sonuçlanmıştır. Bu karara beş kişi muhalif kalmıştır.

Kararın oy çokluğu ile alınmış olması olayın bütün yönleri ile tartışıldığının ve değerlendirildiğinin bir göstergesidir. **Beraat eden bu üye daha sonra meslekten ayrılmıştır.**

Ayrıca iki üye hakkında disiplin soruşturması açılmış, bu üyelerin birisi “ görevden çekilmeye davet ” edilmiş, diğer üyeye ise “ uyarı cezası ” verilmiştir. Görevden çekilmeye davet edilen üye bu işlemten sonra emekli olmuştur.

Açıklanan dava ve disiplin işlemleri Yargıtay’ın korumacı davranış içinde olmadığını kanıtlamaktadır.

Gerek cezai ve gerekse disiplin yönünden yapılan soruşturmalar belirli bir süreci ve evreyi gerektirmektedir. Soruşturmaların geciktirildiği iddiaları da yersizdir. Adli yargının doruk noktasında görev yapan Yargıtay’dan kimse “ **yargısız infaz** ” beklememeli, **adil yargılanma hakkının temel insan hakkı olduğu unutulmamalıdır.**

Bu hususları ben, Yargıtay Başkanı olduktan sonra, **benimle görüşen tüm gazetecilere** anlattım. Bu açıklamalar, ya hiç yayımlanmamış ya da gazetelerin iç sayfalarında çok küçük puntolarla yayımlanarak gözden kaçırılmıştır.

—**Adaletin süratli ve doğru gerçekleştirilmesi gerekir. Geciken adalet bizatihi adaletsizliktir.** Ancak davaların gecikmesinin tek nedeni hakimler değildir. İş yoğunluğu bu durumun temel nedenlerinden biridir.

2004 yılında Yargıtay’a 689.771 dava dosyası gelmiş, bunun 437.531 tanesi karara bağlanmıştır. Yargıtay’ın yılda ortalama 200 gün çalıştığı dikkate alındığında günde 2187 dosya karara bağlanmaktadır. Dava dosyaları ortalama olarak Ceza Genel Kurulu’nda 59 gün, Yargıtay Ceza dairelerinde 348 gün, Hukuk Genel Kurulu’nda 27 gün, Yargıtay Hukuk dairelerinde ise 101 gün inceleme sırası beklemektedir. Bu kadar yoğun iş yükü altında çalışan Yargıtay’ın hata yapmaması kaçınılmazdır. Dünyanın her yerinde “ **adli hata** ” diye bir olgu vardır. Nicelikle nitelik ters orantılıdır. **Yargıtay tarafından karara bağlanan dosya sayısı dikkate alındığında, kamuoyunda tartışma konusu yapılan karar sayısının çok düşük oranda olduğu görülmektedir. Eleştiri ve değerlendirme yapılırken bu husus gözden uzak tutulmamalıdır.**

—Yargıtay kararları çoğunluk ve azınlık görüşleriyle bir bütün olup, Yargıtay’a aittir. Kararların eleştirilmesini doğal görüyoruz. Ancak eleştiri ve değerlendirmeler ön yargıdan uzak, bilimsel ve hukuki olmalıdır.

Yargıtay’ın münferit bir kararı ele alınarak kararın değil, kararı veren kişilerin, dairelerin ve kurulların eleştirilmesini, eleştirilerin yıpratma kampanyası haline dönüştürülmesini doğru bulmuyoruz.

Dünyanın her yerinde, adli yargının tepe noktasında bir yüksek mahkeme vardır. Adalet Devletin temeli, adli yargı ve Yargıtay bu temelin harcı, çimentosudur.

Yargı ile ilgili haberlerin doğru olarak verilmesi, haberlere yorum katılmaması ve haberlerin kampanya haline dönüştürülmemesi gerekir.

Bu arada adli aravermenin başlayacağı günlerde; 1999 yılında yapılan, güncelliğini çoktan yitirmiş bulunan ve doğru olmayan, bilimsel değer taşımayan sözde bir anket çalışmasının bazı görsel ve yazılı basında yeni imişçesine gündeme taşındığı üzüntü ile müşahade edilmiştir. Bu hususu yargıya bir karalama kampanyası olarak değerlendirdiğimizi özellikle ifade etmek isteriz.

Yayınlar konu olan sözde anket, yargıda yolsuzluk olduğu önyargısı ile hazırlanmış, tek yanlı, somut hiçbir dayanağı bulunmayan, objektiflikten uzak ve soyut kanaatleri esas aldığı belirtilen uydurma bir anket çalışmasıdır.

Bu anketi bir bilim adamının hazırlamış olması bu çalışmanın bilimsel olduğunu göstermez. Zira bilimsellik her şeyden önce önyargsız, tarafsız ve objektif olmayı gerektirir. Hiçbir somut bilgi ve belgeye dayanmayan bu anketin dayanakları bilimsellikten uzaktır. Çünkü kanaat ve soyut yorumlar bilimsel bir çalışmaya esas alınmaz.

Hiçbir kimse ve hiçbir yayın organı, hakimleri ve yüksek yargıyı inandığı doğruları açıklamaktan ve bunların gereğini yapmaktan alıkoymaz.

—Yargıyı yıpratmak kimseye bir yarar sağlamaz. Adaletin güçlü olması, yargılananlar için güvencedir. Bu husus hiç unutulmamalı, yargı mensupları polemiğe zorlanmamalıdır.

Anayasa'nın 138/3 maddesi uyarınca, görülmekte olan bir dava hakkında yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili olarak soru sorulması ve görüşme yapılması yasaklanmıştır. Meclis tarafından bu kurala titizlikle uyulduğu anlaşılmaktadır.

Ancak 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesinde; görülmekte olan davalarla ilgili olarak etkileyici ve yönlendirici yayın yapılması yasaklandığı halde, bazı gazete ve televizyonların bu kurala uymadıkları görülmektedir.

Basın temel insan hak ve özgürlüklerini korumak, adil yargılanmaya katkıda bulunmak ve kurallara saygılı olmak konusunda topluma örnek olmalıdır.

Yaptırımın niteliğine göre davranışı etik bulmuyoruz. Bu konuda basın meslek kuruluşlarına da görevler düştüğüne inanıyoruz.

YARGI YETKİSİ VE KULLANILMASI

— Bilindiği üzere Devlet, Anayasamıza göre Yasama, Yürütme ve Yargı olmak üzere üç temel organdan, üç temel güçten oluşmaktadır.

Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünde " **Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet**

yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve iş birliği olduğu, üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu ” açıkça belirtilmiştir.

Anayasa’da organlar tarafından kullanılacak Devlet yetkileri ayrıntılı bir biçimde düzenlenerek, organların işbirliği içinde çalışmaları öngörülmüştür. Ayrıca organlar arasında üstünlük sıralaması bulunmadığı da kesin şekilde vurgulanmıştır. **Anayasa’nın açık hükmüne karşın, güçler arasında üstünlük iddialarının ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu yöndeki tutum ve davranışları doğru ve ülke yararına bulmuyoruz. Üstün norm olan Anayasa kuralına, öncelikle Devlet yetkisini kullanan organların ve kişilerin saygılı olması gerektiğini düşünüyoruz.**

Yasama, Yürütme ve Yargı organları arasındaki eşitliğin bozulması, Anayasa’nın temel yapısına aykırılık oluşturur.

—Anayasa’nın 9. maddesi uyarınca Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmaktadır.

Yargıtay milletinden aldığı bu yetkiyi, onun istemleri ve beklentileri doğrultusunda 137 yıldır onurla kullanmaktadır. Bu güne kadar olduğu gibi bundan böyle de bu yetki, özen ve titizlikle kullanılacaktır.

HAKİM BAĞIMSIZLIĞI VE TEMİNATI

Anayasa’da açıkça mahkemelerin bağımsızlığından söz edilmektedir. Mahkemelerin bağımsızlığının temel şartı, hakim teminatıdır. Hakim bağımsızlığı ve teminatı kavramları birbirini tamamlayan kavramlardır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 10, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 14 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddelerinde adil yargılanma hakkı için “ **bağımsız ve tarafsız** ” mahkemelerin varlığı temel şart olarak öngörülmüştür.

Teminatlı olmayan bir hakimin bağımsızlığından söz edilemez. Bağımsız ve teminatlı olan hakimin aynı zamanda tarafsız olması gerekir.

Hakim, Yasama ve Yürütme organlarına karşı bağımsız olmalı ve korunmalıdır. Toplu mahkemelerde hakim, diğer üyelere karşı da bağımsız olmalıdır. Hakimler doğrudan veya dolaylı baskı, etki, tehdit ve teşvike kapalı olmalı; Anayasa, kanun, hukuk ve vicdani kanaatlerine uygun olarak karar vermelidirler.

Hakim bağımsızlığı ve teminatı, yargılama işlevini yerine getiren hakimler için bir ayrıcalık olmayıp, yargılananlar için adil yargılanma hakkının güvencesidir. Bağımsız ve teminatlı olmayan bir mahkemenin adalet dağıtması, temel insan hak ve özgürlüklerini koruması mümkün değildir.

Hakim bağımsızlığı ve teminatına ilişkin hükümler, temel insan hak ve özgürlükleri ile doğrudan ilgili olduğu için uluslararası sözleşme ve bildirimlerde

yer almış ve korunmuştur. Ülkemizde Yüksek mahkemeler yönünden hakim bağımsızlığı ve teminatı tam olduğu halde, yerel mahkemeler yönünden eksiktir. Bu konuya ileride ayrıca değinilecektir.

Hakim bağımsızlığı ve teminatı hukuk devleti olmanın olmaz şartını oluşturmaktadır. Bağımsız, tarafsız, adil ve hızlı işleyen bir yargı; sosyal barışın, güven ve huzurun teminatı olduğu kadar Devletin de varlık nedenidir.

— Sosyal bilim eğitimi alan hakimlerin siyasi düşüncelerinin olmaması olanaksızdır. Önemli olan hakimlerin siyasal düşüncelerini kararlarına yansıtmamalarıdır. Hakimlerin siyasi görüntüden uzak olmaları gerekir. Hakimlikle siyaset bağdaştırılmaz. Bu nedenle bir siyasi partiye girerek aday olan, o siyasi parti yararına çalışma yapan kişilerin seçimi kaybettikten sonra tekrar hakimlik görevine dönmeleri uygun karşılanmamaktadır. Bu konu ile ilgili olarak 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun'un ek 7. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını gerekli görüyor ve bu konudaki yasa tasarısının yasalaşmasını diliyoruz.

DEVLETİN NİTELİKLERİ

Anayasamızın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin “ **demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti** ” olduğu belirtilmiştir.

Yüce Atatürk'ün vurguladığı gibi “ Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır ” . Bundan kimse kuşku duymamalıdır. **Cumhuriyet Anayasa'da öngörülen nitelikleri korunarak yaşatılmalı, Cumhuriyetin korunması ve yaşatılmasında yargının da taraf olduğu bilinmelidir.**

Son günlerde cereyan eden iki olayla ilgili olarak görüşlerimizi açıklamak istiyoruz:

Hilafet çağrısı yaparak bu konudaki özlemlerini dile getirenler, Ülkemizi Ortaçağ karanlığına döndürmek emellerine ulaşamayacaklardır.

Ayrıca, bağımsız Türk Yargısının mahkum ettiği bölücülüğün lehinde hareketlerin başlamış olmasını da doğru ve ülke yararına bulmuyoruz.

Şu hususun herkes tarafından bilinmesi gerekir: Türk vatani bölünmez bir bütündür. Türk vatanın bölünmesini ve Devletin üniter yapısının değiştirilmesini amaçlayanlar, bu amaçlarına hiçbir zaman erişemeyeceklerdir.

Demokratik haklar, demokrasiyi yıkmak için araç olarak kullanılamaz. Özgürlüğü yok etme özgürlüğü, kimseye tanınmaz. Hakların kötüye kullanılması kabul edilemez.

Halkımızı bu konuda sağduyulu ve kanunlara saygılı olmaya davet ediyoruz.

Son yıllarda demokratikleşme, insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması konularında gerek Anayasa ve gerekse kanunlarımızda yapılan değişiklikler ve iyileştirmeler olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

Hukuk Devleti, hukukun üstünlüğüne inanarak eylem ve işlemlerinde kuralları esas alan devlettir. Devlet kurum ve kuruluşları, hukuku üstün değer olarak kabul etmeli ve ayak bağı olarak görmemelidir. Günümüzde insan hak ve özgürlüklerinin ön planda olduğu, bireyin haklarının kutsal kabul edildiği bilinmeli, hakların özüne dokunulmamalıdır.

LAİKLİK

Devletin temel niteliklerinden birisi laikliktir. Anayasa'nın "Başlangıç" bölümü ile 2, 4, 10, 14, 15 ve 24. maddelerinde laiklik ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 18, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 18. maddelerinde düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, temel insan hakları arasında kabul edilmiştir.

Gerek Anayasa ile gerekse taraf olduğumuz uluslararası bildiri ve sözleşmelerle bağlantılı olarak laiklik ilkesi ile din ve vicdan özgürlüğünün açıklanması gerekli görülmektedir.

Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünde, "**laiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya karıştırılmayacağı** " açıkça vurgulanmıştır.

Anayasa'nın 24. maddesinde ise 14. maddede öngörülen kısıtlamalar dışında din ve vicdan özgürlüğü teminat altına alınmıştır.

Laiklik dinin devlet işlerine, devletin ise din işlerine karışmaması, her ikisinin birbirinden ayrılması anlamına gelir. Laikliğin bu tanımı iki ögeyi içermektedir. Bunlardan birincisi siyasaldır. Laik devlette yöneticiler dini, din adamları da devleti yönetemezler. Her ikisinin görevi, işlevi ve amacı farklıdır. Devlet bütün dinlere ve mezheplere karşı aynı mesafededir. Laikliğin ikinci ögesi ise, din ve vicdan özgürlüğünün teminat altına alınmasıdır. Din ve mezhep farklılığı nedeniyle ayırım yapılması, kişilerin dini ibadet, ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması, ibadet yapmak isteyenlere engel olunması, kişilerin inanç ve düşüncelerinden dolayı kınanması laik devlette cezai yaptırımlara bağlanmıştır.

Tüzel kişi olan devletin dini olamaz. Din ve inanç gerçek kişilere özgüdür. Halkımızın kutsal din duygularını kötüye kullanarak laikliği dinsizlik olarak göstermek ne kadar yanlış ise, Cumhuriyete, Atatürk ilkelerine bağlı olan ve dini gerekleri yerine getiren kişileri dışlamak ve çeşitli sıfatlarla nitelendirmek de o kadar yanlış bir davranıştır. Bu tür marjinal davranışların ülke bütünlüğüne, birlik ve beraberliğine zarar verdiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Laiklik ilkesinin milli birlik ve beraberliğin, uzlaşa ve toplumsal barışın ana unsuru olduğunun bilinmesi gerekir.

Laikliğin koruyucusu yargıdır, Yargıtay'dır. Aklın ve bilimin ışığı altında ülkemizi çağdaş ülkeler düzeyine çıkarmak hepimizin hedefi ve özlemi olmalıdır.

TEMEL KANUNLARIN YENİLENMESİ

– Ulu önder Atatürk'ün yaptığı devrimlerin en önemlisi hukuk devrimidir. Hukuk devrimi ile yarı teokratik hukuk düzeni yerine batıda uygulanan laik hukuk düzeni benimsenmiş ve uygulamaya konulmuştur. Ancak, kanunlarda öngörülen kurallar ve hükümler durağandır. Buna karşılık toplum hayatı değişen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Zamanla kanunların değişen ve gelişen toplum düzenine uygun olarak yenilenmesi ve değiştirilmesi zorunlu bulunmaktadır. Bu bir süreçtir, kanunların yeniden düzenlenmesi bu sürecin devam etmesidir. 1926 yılında temel kanunların, olduğu gibi batıdan alınması bir zorunluluktur.

Temel kanunlar 80 yıldır ülkemizde uygulanmaktadır. Ülkemizdeki uygulamalar ve batı ülkelerindeki düzenlemeler gözetilerek, yeni temel kanunların bilim adamlarımız ve hukukçularımız tarafından hazırlanabilmiş olmasını önemsiyoruz.

Yüce Atatürk; Türk, öğün, çalış, güven demiştir. Temel kanunların ülkemiz insanları tarafından hazırlanması ve Meclisimiz tarafından yasalaştırılması işlemini, hukuk alanında Atatürk'ün bu emrinin yerine getirilmesi olarak görüyoruz.

Hiçbir kanun mükemmel değildir. Zaman içinde kanunların değiştirilmesi kaçınılmazdır. Yürürlüğe konulan temel kanunlardaki işlemeyen ve aksayan hükümlerin zamanla değiştirileceği kuşkusuzdur. Kanunların eleştirilmesi de doğaldır. Yargıtay olarak bizim de katılmadığımız bazı hükümler temel yasalarda yer almıştır. Bunlar zaman içinde düzeltilebilir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ülkemizde 79 yıl uygulanmış, bu süre zarfında adı geçen kanunda 68 kez değişiklik yapılmıştır. Bu nedenle; temel yasalara yönelik eleştirilerin yapıcı ve düzenleyici olması gerektiğini düşünüyoruz.

BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ

– Bölge Adliye Mahkemeleri Kanunu 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun yürürlüğe girdiğine göre, bundan böyle İstinaf'ın yarar ve zararlarına ilişkin tartışmalar son bulmalıdır.

İnsan hak ve özgürlüklerini doğrudan ilgilendiren Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile diğer ilgili kanunlar da Bölge Adliye Mahkemeleri Kanunu ile birlikte aynı

tarihte yürürlüğe girmiştir. Bu kanunlarda temel ve yapısal değişikliklere ve yeni hükümlere yer verilmiştir. Söz konusu kanunlarla ilgili uygulamalar yapılmasını, Yargıtay içtihatlarının yerleşmesini ve tutarlı hale gelmesini uygulama birliği yönünden zorunlu görüyoruz. Aksi halde bölge adliye mahkemelerinde farklı uygulamaların olacağı endişesini taşıyoruz. Ayrıca alt yapının oluşturulması ve hakim kadrosunun eğitilmesi de belli bir zamanı gerektirecektir. Bu süre en az beş yıl olmalıdır diyoruz.

Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluşu ile ilgili olarak iki hususu da özellikle açıklamak istiyoruz:

1-) Bölge Adliye Mahkemeleri, Türkiye'nin her bölgesinde ve aynı anda faaliyete geçmelidir. Ülkemiz üniter yapıya sahiptir. Mahkemelerin pilot olarak kurulması, ülkede ikili ve üçlü yargı uygulamalarına neden olur. Üniter bir devlette yargı farklılığı kabul edilemez.

2-) Bölge Adliye Mahkemeleri az sayıda, çok dairesi, en az bir başkan ve dört üyeli olarak kurulmalıdır.

— Bölge Adliye Mahkemelerinin kurulması Yargıtay'ı doğrudan ilgilendirmekte ve Yargıtay'ın yeniden yapılanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle Yargıtay Kanun Taslağı hazırlanmış ve Adalet Bakanlığı'na gönderilmiştir. Taslağın bu yasama yılında yasalaştırılması beklenmektedir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

1924 Anayasası bütünüyle Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından hazırlanan ve yürürlüğe konulan bir Anayasa'dır. 1961 ve 1982 Anayasaları ise olağanüstü dönemlerde hazırlanan tepki anayasalarıdır. 1982 Anayasası'nın pek çok maddesi değiştirilmiş veya yürürlükten kaldırılmış bulunmasına rağmen, Anayasa'nın yargı bölümünde Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile ilgili 143. madde dışında değişiklik yapılmamıştır.

Yapılan değişikliklerle Anayasa yamalı bohça haline getirilmiştir. Anayasa'nın yargı bölümü de dahil olmak üzere yeni bir metin olarak düzenlenmesini gerekli görüyoruz. İktidar ve muhalefet partilerinin uzlaşması ile değişiklikleri gerçekleştirmiş olmaları, bu konudaki ümitlerimizi ve beklentilerimizi güçlendirmektedir. Bu yönde yapılacak çalışmalara, Yargıtay olarak her türlü destek sağlanacaktır.

Bütünüyle yenilenmediği takdirde Anayasa'nın yargı bölümünde değişiklik yapılması gerekli görülmektedir.

YARGI BÖLÜMÜNE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasa'nın 140. maddesinin 6. fıkrası, hakimlerin idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığı'na bağlı olduğu hükmünü öngörmektedir. **Hakimin tarafsız biçimde kanunlara uygun olarak karar verebilmesinin ilk güvencesi, onun mahkeme dışı etkilere karşı korunmasıdır. Bağımsızlık hiçbir makam ve merciden emir almamayı gerektirir.** Bu açıdan bakıldığında, hakimlerin görevlerinin adli ve idari diye bölünüp, idari görevleri bakımından Adalet Bakanlığı'na bağlanmaları bağımsızlık ilkesi ile bağdaştırılamaz.

Açıklanan bu nedenlerle, Anayasa'nın 140. maddesinin 6. fıkrasındaki “ Hakimler ve ” sözcüklerinin madde metninden çıkarılması gerekli görülmektedir.

— Bağımsız ve tarafsız bir yargıdan söz edilebilmesi, hakim ve savcıların soruşturmalarında bağımsız kurulların yetkili olmasını zorunlu kılar. Bağımsız kurullar, hakim ve savcılar yönünden yürütme organına karşı güvence oluşturur. Anayasa'nın 144. maddesi gereği, hakim ve savcıların denetimi, haklarında araştırma, inceleme ve soruşturma Adalet Bakanı'nın izni ile aynı Bakanlığa bağlı müfettişler tarafından yapılmaktadır.

Adalet Bakanının siyasi iktidarın bir temsilcisi olması, müsteşar ve müfettişlerin de bakanlığa bağlı olmaları karşısında mevcut düzenlemenin bağımsız ve tarafsız yargı ilkesine uygun olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında, hakimlerin yürütme organına karşı tam bağımsız olması, atanma, görevden alma ve görev süreleri konusunda güvence sağlanması ve hakimlere emir verilmemesi yargı bağımsızlığının temel koşulu olarak vurgulanmaktadır.

Bu itibarla madde yeniden düzenlenerek, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlı Teftiş Kurulu oluşturulmalı, hakim ve savcılarının denetimi, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Kurulun izni ile Kurul müfettişleri veya gerektiğinde kıdemli hakimler tarafından yapılmalıdır.

YÜCE DİVAN

— Anayasa'nın 154. ve 69. maddelerinin yeniden düzenlenerek “ Yüce Divan” görevi ile “ Siyasi Partilerin Kapatılması ve Yaptırımlar Uygulanması” na ilişkin görevin Yargıtay'a verilmesi ve Anayasa'nın 148. maddesinin 3. ve 5. fıkralarının yürürlükten kaldırılması zorunlu görülmektedir.

Bu konuların ayrıntılı bir şekilde açıklanması gereklidir.

Anayasa'nın 154. maddesinde “ Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece

mahkemesi olarak bakar.” denilmektedir. **Yargıtay’ın temel görevi bir yüksek mahkeme olarak hukuki ve cezai adli uyuşmazlıkları çözüme bağlamaktır.**

Yüce Divan, Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay başkan ve üyelerini **görevleri ile ilgili suçlardan dolayı yargılayan yüksek mahkemedir.**

Yüce Divan hukukumuzda ilk kez 1876 Anayasası ile girmiş, Yüce Divan’ın (Divan-ı Ali) Ayan, Yargıtay ve Danıştay üyelerinden oluşması öngörülmüştür. 1924 Anayasa’sında benzer hükme yer verilerek, Yüce Divan’ın Yargıtay ve Danıştay üyelerinden karma heyet halinde oluşması hükme bağlanmıştır.

1961 Anayasası’nın hazırlanması sırasında, Anayasa Komisyonu sözcüsü Yüce Divan konusunda İtalyan Anayasa Mahkemesi’ni örnek aldıklarını ve Yüce Divan olarak Anayasa Mahkemesi’ni görevlendirdiklerini açıklamıştır. Bu görüşün etkisi ile İtalyan modeli esas alınarak, 1961 Anayasası ile Yüce Divan görevi Anayasa Mahkemesi’ne verilmiştir.

1982 Anayasası hazırlanırken, Yüce Divan’ın ceza hukuku uzmanlığı gerektirdiği, Anayasa Mahkemesi’nin yapısının bu işe uygun olmayıp, Yargıtay’ın işlevi nedeniyle bu konuda uzman olduğu belirtilerek **Danışma Meclisi tarafından Yüce Divan görevi Yargıtay’a verilmiştir.** Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu’nda “ Yüce Divan görevinin Anayasa Mahkemesi’nce yerine getirilmesinin ilke olarak benimsendiği ” gerekçesiyle Danışma Meclisi’nin metni değiştirilmiş, konsey tarafından Yüce Divan görevi Anayasa Mahkemesi’ne verilmiş ve bu metin yasalaşmıştır.

1961 Anayasası’nda Yüce Divan ile ilgili hiçbir gerekçe bulunmamaktadır. İtalyan Anayasa modeli alınırken gerekçeleri gösterilmemiştir. Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu, Danışma Meclisi tarafından düzenlenen metni değiştirirken hiçbir gerekçe göstermemiştir. Milli Güvenlik Konseyi tarafından oluşturulan ve yasalaşan yürürlükteki 148. madde gerekçeden yoksun bulunmaktadır. Bu durum, 1961 Anayasası ile getirilen hükmün etkisinde kaldığını ve İtalyan modelinden vazgeçilmek istenmediğini göstermektedir.

Ne var ki, Yüce Divan konusunda 1961 ve 1982 anayasalarına esin kaynağı olan İtalyan Anayasası 16.01.1989 tarih ve 1 sayılı Kanun ile değiştirilerek, Anayasa Mahkemesinin bakanlar hakkındaki yargılama yetkisi Yargıtaya verilmiştir.

Ülkemizde mahkemelerin teşkilatı konusundaki düzenlemeler Fransa’dan alınmıştır. Avrupa Birliği ülkesi olan Fransa’da Anayasa Mahkemesi bulunmamakta, bu görevi “ **Anayasa Konseyi** ” yerine getirmektedir. **Bakanlar Kurulunu “ Cumhuriyet Adalet Divanı ” yargılamakta, Divanın üyeleri parlamento ve Yargıtay’dan seçilmekte, Divan kararlarına karşı temyiz inceleme görevini Ceza Genel Kurulu yapmaktadır.**

Yüce Divan’da yapılan yargılama bir ceza yargılamasıdır. Uluslararası sözleşmelerin ceza yargılamasına ilişkin hükümleri ile insan haklarının konuyla bağlantılı hükümlerinin belirtilmesi gerekli görülmüştür.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si’nin 10, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddelerinde; ceza davalarının bağımsız ve tarafsız bir mahkemede “**makul bir süre**” içinde hakkaniyete uygun bir şekilde yargılama yapılması öngörülmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 21/1 maddesinde, hakimlerin diğer nitelikleri yanında “**HUKUKÇU**” olmalarına yer verilmiştir.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’ne Ek 7 nolu protokolün 2. maddesi; ceza yargılamasının iki dereceli olmasını, mahkumiyet ya da ceza hükmünün daha yüksek bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini isteyebilme hakkının bulunmasını hükme bağlamıştır.

Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 14. maddesinin başlığı “**Adil Yargılanma Hakkı**” olup, 5. fıkrası “**Bir suçtan ötürü mahkum olan bir kimse, mahkumiyetinin ve aldığı cezanın daha yüksek bir yargı yeri tarafından, hukuka göre incelenmesini isteme hakkına sahiptir.**” biçimindedir.

Anayasa’nın 90. maddesi uyarınca uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir ve bağlayıcı nitelik taşımaktadırlar.

Ülkemiz uluslararası topluluğun onurlu bir üyesidir. Çağdaş normların ülkemize taşınması ve ülkemizin demokratikleşme süreci devam etmektedir. Avrupa Birliği’ne girmek isteyen Türkiye, hukuk yönünden çağdaş ülkelerdeki gelişim ve değişime uymak zorundadır. Bu nedenle ülkemiz uluslararası sözleşmelerin temel hükümlerini uygulamak durumundadır. Sözleşmelerdeki insan haklarıyla bağdaşmayan istisnai hükümlere sığınmak, izlenen süreçle bağdaştırılamaz. Avrupa Birliği ile 3 Ekim 2005 tarihinde görüşme sürecine başlayacak ülkemiz, imzalamış olduğu tüm sözleşmeleri de Meclisin onayından geçirmek zorundadır. Geçmiş uygulamalar bu doğrultudadır. Zira günümüzde bireyin hakları ön planda yer almaktadır.

Ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin 6 numaralı protokole ülkemiz tarafından çekince konulmuş, daha sonra Anayasa ve yasalardaki ölüm cezaları kaldırılmıştır. Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde olan ülkemiz, çağdaş hukuktaki değişim ve gelişimlerin dışında kalmaz.

Ayrıca uluslararası sözleşmelerde yer alan “**Adil Yargılanma Hakkı**” Anayasamızın 36/1. maddesinde temel insan hakkı olarak yer almıştır.

Gerek uluslararası sözleşmelerde ve gerekse öğretide adil yargılanma hakkının temel koşulu olarak, yargılama yapan hakimin bağımsız, tarafsız, teminatlı ve hukukçu olması, yargılamanın açık yapılması, makul sürede sonuçlandırılması ve ceza davalarında yargılamanın en az iki kademeli olması öngörülmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nde görev yapan başkan ve üyelerin bağımsız, tarafsız ve teminatlı oldukları, yargılamanın açık yapıldığı tartışmasızdır. Ancak ceza yargılaması ve adil yargılama için öngörülen diğer temel koşullar Anayasa Mahkemesi'nde bulunmamaktadır.

Şöyle ki ;

1-) Yüce Divan, ceza yargılaması yapan bir mahkemedir. Anayasa Mahkemesi'nin üyelerinin tamamı “**HUKUKÇU**” olmadığı gibi, hukukçu olanların tamamı da “**CEZACI**” değildir.

Danıştay'dan seçilecek üyelerin hukukçu olmaması durumunda hukukçu asıl üye sayısının üçe düşmesi olasıdır. Hukukçu olmayan üyelerin ceza yargılaması yapması adil yargılanma hakkına açıkça aykırıdır.

2-) Yüce Divan'da Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre yargılama yapacak, ceza hukuku uyarınca sübut, nitelme, değerlendirme ve ferdileştirme yapacaktır.

Ceza hakimliği bir meslek olup, bilgi birikimi ve deneyimi gerektirir. Bu bir uzmanlık işidir.

Yargıtay'dan seçilen üyelerin hukukçu olması halinde, Askeri Yargıtay'dan seçilen üye dışında Anayasa Mahkemesi'nde “**CEZACI**” üye olmayabilir.

Ceza usulü ve ceza hukuku öğrenimi ve eğitimi görmeyen, ceza uygulaması yapmayan ve bu konuda deneyimi bulunmayan kişilerin ceza yargılaması yapması hukukun evrensel kurallarına aykırı olduğu gibi insan haklarına da aykırıdır.

3-) Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan ceza yargılaması tek dereceli olup, mahkemece kesin karar verilmektedir.

Adil yargılanma hakkı için, ceza yargılamasının en az iki kademeli olması gerekir.

Yargılama sürecinde verilebilecek tutuklama ve el koyma gibi kararlara karşı başvurulacak kanun yolu (itiraz) bulunmadığı gibi, nihai kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolu (temyiz) da bulunmamaktadır. İtiraz ve temyiz gibi kanun yolları, yargılananlar için bir güvencedir. Yasaların ve hukukun doğru ve aynı biçimde uygulanmasının bir gereğidir.

Aynı kurula karar düzeltme yetkisinin verilmesi de teminat oluşturmaz.

4-) Bir bakanla, müsteşarın aynı suç işlemeleri halinde, bakan Anayasa Mahkemesi'nde uzman olmayan kişiler tarafından ve tek kademeli olarak, müsteşar ise işlevi ceza yargılaması yapmak olan Yargıtay Ceza Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda iki kademeli olarak yargılanacaklardır.

Anayasa'nın 112/2. maddesi uyarınca her bakan kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur. Anayasa'nın açık hükmü uyarınca bakan ve müsteşarın aynı mahkemelerde

yargılanmaları gerekir. Bakan ile müsteşarın işlediği suçlarda, bağlantının varlığının kabulü zorunludur.

Günümüzde bir bakan Anayasa Mahkemesi'nde, müsteşarı ise; Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nde yargılanmaktadır. Birleştirme istemi Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmediğinden yargılamalar ayrı ayrı sürdürülmektedir. Bu uygulamanın doğal sonucu, Anayasa Mahkemesi'nde sanık olarak yargılananlar Yargıtay'da tanık, Yargıtay'da sanık olarak yargılananlar ise Anayasa Mahkemesi'nde tanık sıfatıyla dinlenmektedir. Mahkemelere göre kişilerin sıfatı değişmektedir. Böyle bir uygulamanın hukuk düzeniyle bağdaştırılması da mümkün değildir.

Uzman ceza hukukçularından oluşan yargı mericiilerinde yargılanmanın yargılananlar için güvence oluşturduğu açık bir gerçektir.

5-) Birinci sınıf hakimler, müsteşarlar, valiler, genel müdürler gibi yüksek bürokratlar görevden kaynaklanan suçlarından dolayı ilk derece ve temyiz olmak üzere iki kademeli biçimde Yargıtay'da yargılanmaktadırlar. Diğer devlet memurları ile kamu görevlilerinin görevlerinden dolayı verilen ceza kararlarının temyiz incelemesi de Yargıtay'da yapılmaktadır.

Yargıtay'da, sadece 2004 yılında, yüksek bürokratlarla ilgili ilk derece mahkemesi olarak 73 davaya bakılmış, diğer kamu görevlileri ile ilgili 60 adet dosya temyizden incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi ise 43 yılda 12 davaya bakmıştır.

Anayasa Mahkemesi bazılarının ileri sürdüğü gibi görev suçlarına bakmakta uzman ise tüm kamu görevlilerinin görevlerinden kaynaklanan suçlarına bakmak görevi Anayasa Mahkemesi'ne verilmeli, kamu görevlileri yönünden ayrıcalık yapılmamalıdır. Zira Anayasa Mahkemesi'nin uzman olarak kabulü, Yargıtay'ın uzman olmadığı kabulü anlamına gelir. Böyle bir yorum Yargıtay'ın yıllardır sürdürdüğü uygulamanın adil olmadığı sonucunu doğurur ve Yargıtay kararlarını tartışmalı hale getirir. **Aksi halde ayırım yapılmaksızın, görevden kaynaklanan tüm davalara bakmak görevi Yargıtay'a verilmelidir.**

6-) Yüce Divan'da yargılanmaları öngörülen Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanlar, Anayasa Mahkemesi başkan ve üyeleri ile diğer yüksek mahkemelerin başkan ve üyelerinin, kişisel suçlarından ve özel hukuktan kaynaklanan davalarına bakmak görevi Yargıtay'a aittir.

Kişisel suçlarından dolayı bu kişileri yargılayan Yargıtay'ın, görevlerinden doğan suçlardan dolayı yargılamamasının, belirli kişiler yönünden görev suçu-kişisel suç ayrımı yapılmasının haklı ve inandırıcı gerekçesi bulunmamaktadır.

7-) Gerek 1961 ve gerekse 1982 anayasalarında Yüce Divan'la ilgili hiçbir gerekçeye yer verilmemiştir. Anayasa Mahkemesi'nin kuruluş amacı Anayasa yargısı olduğuna göre, işlevinin de Anayasa Yargısı ile sınırlı olması gerekir.

Yüce Divan'ın Anayasa mahkemesinde kalmasını isteyenlerin, bunun hukuki gerekçelerini de ortaya koymaları zorunlu görülmektedir. **Yüce Divan yetkisinin daha önce Anayasa Mahkemesi'ne verilmiş olması, bu yanlışlığın sürdürülmesine gerekçe olamaz.**

1876 Anayasası meşruti bir anayasadır. Padişahın ağırlığı ve etkisiyle Ayan üyeleri ile Danıştay üyelerinin de Yargıtay üyeleri ile birlikte Yüce Divan'da görev aldıkları görülmektedir. 1924 Anayasası'nda ise Yüce Divan, Yargıtay ve Danıştay üyeleri tarafından oluşturulmuştur. Bu oluşumun 1876 Anayasası'ndan etkilendiği anlaşılmaktadır.

Danıştay'ın bütün üyeleri hukukçu olmadığı gibi, üyelerinin ceza hukuku alanında uzmanlıkları da bulunmamaktadır.

Yüce Divan tarafından yapılan iş ceza yargılaması olup, bu yargılama adli yargının temel görevidir. 4709 sayılı Kanunla Anayasa'nın 36/1 maddesi değiştirilerek “**adil yargılanma hakkı**” temel insan hakkı olarak Anayasamız'da yer almıştır. İnsan haklarının ulaştığı evrensel boyut karşısında Cumhuriyet döneminde Yüce Divan'ın deneyimli Yargıtay ceza hakimlerinden oluşturulması zorunlu görülmektedir.

HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

— Bağımsız ve tarafsız yargı ilkesinin yaşama geçirilebilmesi ve hakim teminatının sağlanabilmesi için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile ilgili Anayasa'nın 159. maddesinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Özellikle Bölge Adliye Mahkemeleri ile ilgili yasanın yürürlüğe girmesi, 5 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaların istinaf yolu ile kesinleşmesi bu maddenin değiştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, adli ve idari olmak üzere iki bölüm olarak yapılandırılmalı, kurullar Yargıtay ve Danıştay'dan seçilen üyelerden oluşmalı, Teftiş Kurulu bu kurula bağlı olmalı, Kurulun özlük işlemleri için ayrı bir sekreteryası bulunmalıdır.

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

Uyuşmazlık Mahkemesi adli, idari ve askeri yargı merciileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözümlenmekle yükümlüdür.

Uyuşmazlık mahkemelerinin yargılama faaliyeti bulunmamaktadır. Yüksek mahkemelerden seçilen üyeler belirli tarihlerde toplanarak bir anlamda mahkemeler arasında hakemlik yapmaktadır. Genel olarak yapılan iş, yargı yeri belirtmektir. Hüküm uyuşmazlığı yok denecek kadar azdır. Bu nedenle Uyuşmazlık Mahkemesi ile ilgili 158. madde Anayasa'dan çıkarılarak, mahkemenin adı “Uyuşmazlık Kurulu” olarak değiştirilmeli ve yeniden

düzenleme yapılmalıdır. **Kurul kendi başkanını üyeleri arasından kendisi seçmelidir.**

SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ DAVALAR

— Anayasa'nın 69. maddesi değiştirilerek siyasi partilerle ilgili davalara bakmak görevi Yargıtay'a verilmelidir. Siyasi partiler tüzel kişiliği olan kuruluşlardır. **Siyasi partilerin kapatılması ile ilgili davalar adli yargı davalarıdır.** 1961 Anayasası yürürlüğe girdiği tarihe kadar bu davalara Yargıtay'da bakılmıştır. **Tüzel kişi olan dernekler, vakıflar ve sendikalar ile ilgili davalara adli yargı ve Yargıtay'da bakılmaktadır. Bu tür davalar ceza ve hukuk niteliği ve karışımı olan davalardır. Siyasi partiler ile ilgili davalarda da iki dereceli yargılama, adil yargılanma hakkının bir gereğidir.** Bu davalara Yargıtay'da ilk derece mahkemesi olarak bakılmalı, temyiz incelemesi Hukuk Genel Kurulu'nda yapılmalıdır. Adil yargılanma hakkının işlerlik kazanması bu doğrultudaki değişimi gerekli kılmaktadır.

ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN HAZIRLANAN ÖNERİYE KARŞI YARGITAY GÖRÜŞLERİ

Anayasa Mahkemesi diğer yüksek mahkemelerle görüşmeksizin, Anayasanın Yargıtay'ı da doğrudan ilgilendiren yargı bölümü ile ilgili taslağını hazırlamış ve bunu yetkili mercilere iletmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından hazırlanan taslak, Yargıtay ile diğer yüksek mahkemelere verilmemiş ve özellikle görüşmeler gizli yürütülmüştür.

Yargıtayca elde edilen taslak, incelenip değerlendirilerek oluşturulan Yargıtay görüşü Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Sayın Başbakan, Sayın Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı, Sayın Adalet Bakanı, Sayın Anayasa Komisyonu Başkanı ve Sayın Adalet Komisyonu Başkanına 2004 yılı Mart ayında Yargıtay Başkanı ve başkanvekilleri tarafından verilmiştir. Yargıtay'ın görüşü, Yargıtay tarafından kamuoyuna açıklanmadığı halde Anayasa Mahkemesi'nin o tarihteki başkanı ile bazı üyeleri, Yargıtay görüşünü doğrudan veya dolaylı şekilde açıklayarak Yargıtay'ı “ **bilgi yetersizliği ve duygusal** ” olmakla suçlamışlardır.

Yargıtay konunun yetkili kişi ve kurumlar tarafından bilimsel ortamda tartışılması gerektiği görüşüyle hep suskun kalmış ve yorum yapmamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin 25.04.2005 günü yapılan açılış konuşmasında, konu yine gündeme taşındığı için Yargıtay'ın görüşlerinin kamuoyuna tamamen açıklanması gerekli görülmüştür.

Burada görsel ve yazılı basınımıza, bilim adamlarımıza ve tüm hukukçulara önemli görevler düşmektedir.

Konu kamuoyuna “ **yüksek mahkemeler arasında kavga, çatışma ve çekişme** ” olarak sunulmamalı, ön yargıdan uzak yorum ve değerlendirmeler yapılmalıdır. Yargıtay tarafından ileri sürülen görüşler, soyut sözlerle geçiştirilmemeli; hukuki, bilimsel, mantıklı ve inandırıcı gerekçelerle karşılanmalıdır.

1-) Anayasa Mahkemesi tarafından hazırlanan taslağın 2. maddesiyle Anayasa'nın 146. maddesi değiştirilerek Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısının artırılması, yedek üyeliğin kaldırılması, meclisin üye seçmesi, üyelerin 12 yıllığına seçilmesi ve Mahkemenin iki daire halinde çalışması öngörülmektedir.

— Anayasa Mahkemesi'nin iki daire halinde çalışması içtihat aykırılıklarına ve farklı uygulamalara neden olacaktır.

Genel olarak üniter (tekil) devletlerde Anayasa Mahkemesi tek kurul olarak düzenlenmektedir. Ülkemiz üniter bir yapıya sahiptir. Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı 15 olup, sayının artırılmasına gerek bulunmamaktadır.

— Anayasa Mahkemesi'ne Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden üye seçilmesi, mahkemenin siyasallaşması ve tartışmalara neden olması sonucunu doğurur. Batılı bazı ülkelerde varolan bu uygulamanın ülkemizde olumlu sonuç vermediği bilinmektedir. Her toplumun ortamı, yapısı ve koşulları değişiktir. Meclisin üye seçmesi halinde, koalisyon hükümetleri döneminde aylarca seçimlerin yapılamadığı, adayların siyasi partilerin genel merkezleri ile mecliste kulis faaliyetlerinde buldukları hafızalarda yerini korumaktadır. 1961 Anayasası ile kabul edilen bu sistem, uygulamada yararlı olmadığı görülerek 1982 Anayasası ile kaldırılmıştır. **Denenmiş ve yararlı olmadığı saptanmış bir sistem yeniden denenmemelidir.**

— Anayasa Mahkemesi üyeliği bir meslek değildir. Bu nedenle üyeliğin süre ile sınırlı olması olumludur. Avrupa ülkelerinde de üyelik süreyle sınırlıdır. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından öngörülen 12 yıllık süre çok fazladır. Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilme yaşları dikkate alındığında böyle uzun bir süre sınırlamasının pratikte yararı olamaz. Ülkemizde yüksek hakimlerden oluşan Yüksek Seçim Kurulu'nun seçim süresi 6 yıl, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliklerinin seçim süresi 4 yıldır. Anayasa Mahkemesi üyeliği 6 yıl süreli olmalı, 1/3 ü her yıl yenilenmeli, süresi biten üyeler yeniden seçilmemelidir. Üyeliğin süreli olması, mahkemenin çalışmasına olumlu katkı yapacaktır.

2-) **Taslağın 3. maddesiyle Anayasa'nın 147. maddesi değiştirilerek, üyelerin yaşlarının 67'ye çıkarılması öngörülmektedir.**

– Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu günden bu güne kadar hakimlerin emeklilik yaşı 65 olarak sınırlandırılmıştır.

Anayasa Mahkemesi'ne ayrıcalık tanınarak yaş sınırlamasının 67'ye çıkarılması gerçekçi değildir. Ülkemizde Anayasa Mahkemesi'ne üye bulunamaması gibi bir sorun yoktur.

Üyeliğin süreyle sınırlandırılması ile yaş haddinin arttırılması bağdaşmamaktadır.

Günümüzde emeklilik yaşının kamu görevlileri yönünden indirilmesi gündemde olup tartışma konusu yapılırken, hakimlerde yaş haddinin yükseltilmesi doğru bulunmamaktadır.

3-) Taslağın 4. maddesiyle Anayasa'nın 148. maddesi değiştirilerek Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme ve Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapılması önerilmektedir.

– Yüce Divan ile ilgili olarak yaptığımız açıklamaları tekrar ediyoruz. Ancak 5. fıkrada önerilen “**yeniden inceleme**” ile ilgili değişiklik konusunda görüşlerimizi açıklamak istiyoruz. Anayasa Mahkemesi tarafından hazırlanan taslağın 5. fıkra ile ilgili gerekçesinde; “ **Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yolu açılmıştır. Bu model, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararların yeniden incelemesi şeklindeki kanun yolundan esinlenilmiştir** ” denilmektedir.

2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 7/son maddesi gereğince, Yargıtay Ceza Genel Kurulu ilk derece mahkemesi olarak görev yaptığında, asgari toplantı nisabıyla toplanır ve karar verir. İlk derece Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1 başkan ve 22 üye olmak üzere 23 kişiden oluşur. Yeniden inceleme başvurusunu inceleyecek olan kurul ise, hukuki engeli bulunmayan diğer başkan ve üyelerin katılımıyla oluşur. **Her iki kurulun başkan ve üyeleri değişik kişilerdir. Aynı kişiler her iki kurulda görev yapamazlar.** Yasal özrü olmayan başkan ve üyelerin yeniden inceleme kuruluna katılımı zorunludur. Yeniden inceleme yapacak kurulun asgari sayısı 23, azami sayısı ise 67'dir. Yargıtay da yapılan işlem temyiz işlemidir.

Anayasa Mahkemesi tarafından önerilen “**yeniden inceleme**” ise, karar düzeltme niteliğindedir. Yüce Divan kararına katılan, oy kullanan ve görüş açıklayan kişilerin tekrar oy ve görüş açıklaması başka biçimde yorumlanamaz.

Bu nedenle öngörülen yeniden inceleme, ikinci kademe olarak değerlendirilemez ve yargılanan kişiler yönünden güvence olarak kabul edilemez.

Anayasa Mahkemesi tarafından önerilen sistemle, Yargıtay'da uygulanan sistem arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır. Nitekim bu husus, **Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Sayın Mustafa Gönül tarafından 26 Nisan 2004 tarihli sempozyumda : “...Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkından söz edilir. Adil yargılanma hakkı,**

hangi derecede olursa olsun bir yargı kuruluşunun içinde eğer itiraz, istinaf veya temyiz imkanı yoksa adil yargılanma hakkı vardır demek güçtür....” biçimde belirtilmiştir (Anayasa Yargısı–21, sh. 95).

Anayasa Mahkemesi’nde görev yapmış kişilerin de yapılan ceza yargılamasının adil olmadığını kabul ettikleri görülmektedir.

BİREYSEL BAŞVURU

Taslağın 4. maddesiyle Anayasa’nın 148. maddesine 6. fıkra olarak “Bireysel Başvuru-Anayasa Şikayeti” eklenmesi istenmektedir.

Bireysel başvurunun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne yapılan başvuruya benzer bir iç hukuk uygulaması olduğu, kamu gücü tarafından yapılan insan hakları ve özgürlükleri ihlallerinin “ **olay bazında belirlenmesi, ihlal edilen hakkın onarılması için gerekli önlemlerin alınması** ”, bu suretle ülkemiz aleyhine açılacak davaların azaltılması ve iç hukuk yollarının bu şekilde tüketileceği gerekçe olarak gösterilmektedir.

Anayasa Mahkemesi’nin bu görüşü taslak halinde yetkili kişi ve kurumlara iletildiği gibi, değişik yer ve toplantılarda açıklanmış, bu konuda aynı fikirleri paylaşan bilim adamlarının ve hukukçuların katıldığı sempozyumlar düzenlenmiştir. Mahkemenin 25.04.2005 tarihli açılış toplantısında: “....26 ve 27 Nisan 2004 günlerinde yapılan sempozyumda hiçbir konuşmacı şikayet hakkının tanınmasının sakıncalı olacağını belirtmemiş, tüm konuşmacılar bu düzenlemenin bir an önce gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir ” denilmiştir (25.05.2005 tarihli Anayasa Mahkemesi’nin Açılış Konuşması, sh. 10).

Sempozyuma aynı görüşü paylaşan kimseler çağrılır ve değişik görüşlere olanak verilmezse, ortaya monolog çıkması doğaldır. Bunun ortak kabul gören bir düşünce olarak kamuoyuna sunulması ise doğal değildir.

Bu nedenle bu konudaki Yargıtay görüşünü açık, net ve somut gerekçelerle ortaya koymak istiyoruz.

1-) Anayasa Mahkemesi’nin gerekçesine göre, bireysel başvuru ile temel insan hak ve özgürlüklerinin olay bazında belirlenmesi, ihlal edilen hakkın onarılması ve gerekli önlemlerin alınması için bu yetkinin mahkemeye verilmesi önerilmektedir.

Anayasa Mahkemesi tarafından istenilen yetki ile yüksek mahkemelerden geçen kararların değiştirilmesi ve ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. İhlalin onarılması ve önlenmesinin başka türlü yapılması olanaksızdır.

Adı gizlenerek yapılmak istenen, yüksek mahkeme kararlarının denetlenmesi ve yeniden karar oluşturulmasıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin görevi kanunların, kanun hükmünde kararname ve Meclis İktüzüğünün Anayasa'ya uygunluğunu denetlemektir. Bir başka anlatımla, Anayasa Mahkemesi yasama organının tasarruflarını incelemek ve değerlendirmekle görevlidir.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru isteği ile yasaları uygulamayı, bunun doğal sonucu olarak da diğer yüksek mahkemeleri denetlemeyi istemektedir.

Yasama tasarruflarını soyut bazda denetleyen mahkeme, yargı tasarruflarını somut bazda, olay bazında denetleme isteminde bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin bu istemi, süper temyiz istemi niteliğindedir. Aynı konuda iki kez temyiz yolu kabul edilemez.

2-) Ülkemizde yüksek mahkemelerin görevleri ve işlevleri Anayasa ile kuruluş kanunlarında belirtilmiştir. Hiçbir yüksek mahkeme diğerinin kararını ortadan kaldıramaz, değiştiremez ve kararı uygulanamaz hale getiremez. Yüksek mahkemelerin denkliği esastır. Bu denkliğin bozulması yargıda kaos yaratır, yüksek mahkemelerin çatışması sonucunu doğurur. Yarar yerine zarar getirir.

3-) Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru ile yüksek mahkeme kararlarını inceleyerek üstün statü kazanmak istemektedir. Mahkeme için özel yapı oluşturulması, emeklilik yaşının artırılmak istenmesi ve farklı ücret talep edilmesi bu düşüncenin açık göstergesidir.

Bazı ülkelerde yargı birliği gereği tek bir yüksek mahkeme, bizim ülkemizde ise birden ziyade yüksek mahkeme vardır. **Anayasa Mahkemesi de yüksek mahkemelerden sadece bir tanesidir. Bazı basın mensupları ve siyasiler tarafından belirtildiği gibi en yüksek mahkeme değildir.** Yüksek mahkemeler arasında üstünlük sıralaması bulunmamaktadır. Bu husus Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu tarafından açıkça belirtilmiş ve Anayasa'da bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır (Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, 19.09.1982 gün, sh. 154-155). **Anayasamızın 3. bölümünün başlığı "Yargı", II. Alt bölümün başlığı ise "Yüksek Mahkemeler" dir. Anayasa mahkemesine üstünlük tanınmaz.**

4-) Bireysel başvuru hakkı demokrasinin, temel insan hak ve özgürlüklerinin temel ögesi olarak gösterilmektedir.

Avrupa Birliği üyesi olan ve olmayan pek çok ülkede Anayasa Mahkemesi olmadığı gibi, Anayasa Mahkemesi olan pek çok ülkede bireysel başvuru hakkı yoktur.

Anayasa yargısında Amerikan modelini uygulayan A.B.D., İngiltere, Danimarka, Estonya, İrlanda, Norveç ve Hollanda gibi ülkelerde kanunların anayasaya uygunluğu genel mahkemeler tarafından denetlenmekte, bu ülkelerde Anayasa Mahkemesi bulunmamaktadır.

Avrupa modelini uygulayan ve Anayasa yargısı denetimi müstakil mahkeme tarafından yapılan pek çok ülkede ise, soyut norm denetimi yapılmakta ve somut norm denetimine ilişkin bireysel başvuru hakkı kabul edilmemektedir.

Bireysel başvuru hakkının, genelde federal devletlerde veya tek bir yüksek mahkemenin bulunduğu ve yargı birliğinin gerçekleştirildiği üniter devletlerde kabul edildiği görülmektedir.

5-) Ülkemizde mahkemeler Fransız modeline uygun olarak yapılandırılmışlardır. Fransa da Türkiye gibi **üniter** (tekil) yapıya sahip bir devlettir. Bizde olduğu gibi orada da birden ziyade yüksek mahkeme görev yapmaktadır. Fransa'da anayasal denetim "**Anayasa Konseyi** " tarafından yapılmakta, bireysel başvuru hakkı bulunmamaktadır.

6-) Kişisel başvuru hakkı ile yüksek mahkemelerden geçerek kesinleşen yargı kararlarının yeniden incelenmesi öngörülmektedir.

Kesinleşen bir yargı kararının hangi amaç ve gerekçe ile olursa olsun başka bir yüksek mahkeme tarafından incelenmesi kesinleşen kararlara karşı güven duygusunu ortadan kaldırır ve kararları tartışılabilir hale getirir.

Hukukun temel bir ilkesi olan " kesin hüküm " kavramı ile de hiçbir şekilde bağdaşmaz.

7-) **Temel insan hak ve özgürlüklerini korumak Anayasa Mahkemesi'nin tekeli altındadır.**

Bütün yüksek mahkemeler ile yerel mahkemeler üstün norm olan Anayasa kuralları ile Anayasa'nın değişik 90. maddesi uyarınca uluslararası sözleşmeleri ve kanunları uygulayarak ve yorumlayarak, temel insan hak ve özgürlüklerini korumak durumundadırlar. Yetkinin münhasıran Anayasa Mahkemesi'ne aidiyeti onu süper temyiz mahkemesi haline dönüştürür.

8-) Yerel mahkemeler ile yüksek mahkemelerin görülmekte olan davalarla ilgili def'i yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açma yetkileri bulunmaktadır.

1982 yılından 2004 yılı sonuna kadar mahkemeler tarafından toplam **1486** iptal davası açılmıştır.

Bu dönem zarfında iptal davası açmaya yetkili merciiler tarafından ise toplam **281** dava açılmış bulunmaktadır.

Mahkemeler tarafından açılan iptal davası, yetkili merciiler tarafından açılan davaların beş katından fazladır. Bu husus mahkemelerce norm denetimi yapılarak konunun Anayasa Mahkemesi'ne intikal ettirildiğini göstermektedir.

Anayasaya aykırılık nedeniyle soyut dava açma yetkisi bulunan mahkemelere, insan hak ve özgürlükleri ile ilgili olarak somut inceleme ve

değerlendirme yetkisi verilebilir. Bu konuda Anayasa'nın değiştirilmesi de gerekli değildir. Bu yetki, kanunlardaki yargılamanın yenilenmesine ilişkin maddelere ekleme yapmak suretiyle sağlanabilir.

9-) Ülkemizde adli yargı iki kademeli iken 01.06.2005 tarihinde Bölge Adliye Mahkemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle üç kademeli olmuştur. **Anayasa Mahkemesi'ne süper temyiz yetkisi verilmesiyle adli yargı dört kademeli olacaktır !**

Bu durumda iç hukuk yolları ancak Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak bireysel başvuru ile tükenecektir.

Adli, idari ve askeri yargı davaları genel hukuk kültürünün yanında özel uzmanlığı gerektiren işlerdir.

Anayasa Mahkemesi üyelerinin bazılarının adli ve idari davalarla ilgisi, yakınlığı ve uzmanlığı bulunmamaktadır. Böyle bir kurulun somut norm denetimi yaparak yargı kararlarını incelemesi kabul edilemez. **Zira inceleme yapacak merciin kararı incelenen merciden daha bilgili, birikimli, deneyimli ve donanımlı olması gerekir.**

10-) Bireysel başvuru davaları öğretide “**popüler dava**” olarak kabul edilmektedir. Anayasa değiştirilerek bu hakkın kişilere tanınması ile bu yol yeni bir kanun yolu olarak algılanacak, gerek kesin olarak verilen, gerekse istinaf ve temyiz yoluyla kesinleşen davalarda, yoğun bir şekilde bu yola başvurulacaktır. Bu hakkın tanınması dava açılmasını özendirerek ve teşvik edecektir. Davayı kaybeden herkes bir de bu yolu da deneyecektir.

Anayasa Mahkemesi 43. kuruluş yıldönümünde yapılan konuşmada: **“..bireysel başvuru hakkının tanınması halinde, onbinleri bulacak başvuruların altından nasıl kalkılacağı yolunda bir soru olarak akla gelebilir..” diye bir soru sorulduğu halde bu sorunun yanıtı her nedense verilmemiştir.** Sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için bu sorunun yanıtlanması gerekmektedir. Bu sorunun yanıtını biz vermek istiyoruz.

— 2004 yılında Yargıtay Ceza Genel Kurulu ile ceza dairelerine devir ile birlikte 327.873 adet dava intikal etmiş, bunun 139.040 adeti karara bağlanmıştır. **Ceza davalarının hemen hepsi temel insan hak ve özgürlükleri ile ilgilidir.**

— 2004 yılı içinde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve hukuk dairelerine toplam 361.836 adet dosya gelmiş, bunun 298.259 'u karara çıkmıştır. **Adil yargılanma hakkı da göz önünde tutulduğunda bu davaların çok büyük bir bölümü de temel insan hak ve özgürlüklerini ilgilendirmektedir.**

2004 yılında Yargıtay'da 437.299 dava dosyası karara bağlanmıştır. Bu davaların en az % 20'sinin bireysel başvuru yoluna başvurusu olasıdır. **Adli yargıdan intikal edecek dava sayısı 87.459'dur.**

Bu rakama temyiz yolu kapalı olan kararlarla, idari yargı ve askeri mahkemelerden verilen kararlar dahil değildir.

11-) 1982 Anayasası'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Anayasa Mahkemesi'ne yılda ortalama 70-80 dava açıldığı halde, 2001 yılından itibaren dava sayısının 5 kat arttığı, Anayasa Değişikliği Taslağı'nın gerekçesinde açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesi'ne 2001 yılında 495, 2002 yılında 171, 2003 yılında 110 ve 2004 yılında 118 dava açıldığı saptanmıştır. Mahkemelerce 2001 yılında 472, 2002 yılında ise 160 dava açıldığı, açılan davaların 4709 sayılı Anayasa değişikliği ile 4616 sayılı Kanun'dan kaynaklandığı ve davaların birleştirilerek görüldüğü belirlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi'ne 22 yılda yetkili merciilerce açılan iptal davası sayısı 281 olup, yıllık ortalama 13'tür. Mahkemelerce bu süre zarfında def'i yoluyla açılan iptal davası sayısı 1486 olup, yıllık ortalaması 68'dir. **Mahkemelerce açılan davaların pek çoğu aynı konulara ilişkin benzer davalardır. Buna rağmen açılan iptal davası ortalaması 81'dir. Dava sayısında 2001 yılından sonra yüksek bir artış söz konusu değildir.**

22 yıllık süre içinde Anayasa Mahkemesi tarafından yetkili merciilerce açılan 244, mahkemelerce açılan 1332 iptal davası ile 42 adet yasama dokunulmazlığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca açılan 102 davayı karara bağlamıştır. Karara bağlanan toplam dava sayısı 1720, **yıllık ortalama ise 79'dur. Ortalama olarak alınan bu rakamlara usulden red, birleştirme ve aynı nitelikteki benzer kararlar da dahil bulunmaktadır.**

Anayasa Mahkemesi'nin 25.04.2005 tarihli açılış konuşmasında, başvuruların karara bağlanma süresinin 2 yıl olduğu açıklanmıştır. **Dosyaların çeşitli nedenlerle karara bağlanma sürecinin uzaması olağandır, ancak karara bağlanan dosyaların kararlarının yıllarca yazılmamasının haklı hiçbir nedeni ve gerekçesi olmaz. Kararların pek çoğu verildiği tarihten sonra 1 ile 5 yıl içinde yazılmıştır. Karar yazma süresi 5 yıl ve daha fazla olan bazı kararları belirtmek istiyoruz:**

No	Esas No	Karar No	Karar Tarihi	Resmi Gazete	Yazılma Süresi
1	1995/13	1995/51	27.09.1995	28.11.2002	7 sene 2 ay
2	1996/56	1997/58	24.06.1997	13.01.2005	7 sene 6 ay
3	1996/23	1996/36	07.10.1996	08.06.2002	5 sene 10 ay
4	1996/52	1996/45	04.12.1996	04.04.2003	6 sene 4 ay
5	1996/59	1997/70	09.12.1997	10.01.2003	5 sene 2 ay
6	1992/29	1993/23	24.06.1993	23.12.1999	6 sene 6 ay
7	1993/23	1993/55	02.12.1993	25.12.1999	6 sene
8	1993/37	1993/56	07.12.1993	26.12.1999	6 sene
9	1994/48	1994/58	18.07.1994	17.02.2000	5 sene 7 ay
10	1996/70	1997/58	05.06.1997	04.04.2003	5 sene 9 ay

Yıllık ortalama 79 karar veren ve yıllarca verdiği kararları yazmayan/yazamayan mahkemenin her yıl yüzbinlerce kararı nasıl oluşturacağı ve nasıl yazacağı kanıtlanmadıkça bu mahkemeye böyle bir ek yük verilemez.

Mevcut Anayasa yargısı yükünü taşıyamayan ve iş yoğunluğundan şikayet eden bir mahkemenin çok daha ağır işlere talip olmasını anlamak güçtür.

Açılış konuşmasında sorulan soruya yanıt verilememesinin nedeni de bu olgudur. Bu durumda bireysel başvurular ön inceleme adı altında ya hiç incelenmeyerek matbu karara bağlanacak, ya da dosyalar sondaj usulü incelenecektir. Başka bir çözüm yolu da gözükmemektedir. Meslekten hakim olmayan kişilerin de bulunduğu bir kurulun başka türlü inceleme yapması mümkün değildir.

12-) Adil yargılanma hakkının temel bir ögesi de davaların “makul” sürede sonuçlandırılmasıdır.

Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru hakkının tanınması halinde kişilerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurmaları önlenemeyecektir. **Zira bu kez yargı yolu Anayasa Mahkemesi’ne başvuru ile tükenecek, bu kararlara karşı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurulacaktır.**

Ülkemizde adli yargı iki kademeli iken istinafin yürürlüğe girmesi ve Anayasa mahkemesine bireysel başvuru hakkının tanınmasıyla 4 kademeli olacaktır.

İç hukuk yolları 4 kademededen geçerek tükenecektir. 4 kademeli yargılama ve kararların yazımı yılları gerektirecek, bu kez ülkemiz her davada “ makul süreye ” uyulmadığı gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından mahkum edilecektir.

Bu uygulama yarar yerine zarar getirecektir.

13-) 26.04.2004 tarihli Anayasa Mahkemesi’nin 42. kuruluş yıldönümü nedeniyle yapılan toplantıda “.... Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ‘nin kesinleşmiş kararlarına karşı yapılan başvurular sonucu, yabancı bir ülkede yabancı yargıçlar tarafından verilen kararlara karşı duyulan hoşnutsuzluk ve sızlanmaların Anayasa Mahkemesi’ne karşı ileri sürülmesi iyi niyet kuralları ile bağdaşmaz..” denilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvuru uluslararası sözleşmelerden kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesi, yüksek mahkemeleri bu konuda eleştirirken kendi kararlarının da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde incelendiğini ve bireysel başvurularla ilgili kararların da incelenebileceğini unutmuş gözükmemektedir. Bu hususu kabullenen mahkemenin diğer yüksek mahkemeleri iyi niyetli olmamakla suçlaması kabul edilemez.

Yine aynı toplantıda yüksek mahkemelerin kesinleşmiş kararlarının Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından kaldırıldığı belirtilmiştir.

Uyuşmazlık Mahkemesi üyeleri, yüksek mahkeme hakimlerinden oluşmaktadır. Genel olarak yaptığı iş, “**yargı yerinin belirtilmesi**”dir. Hüküm uyuşmazlığı yok denecek kadar azdır. **Uyuşmazlık Mahkemesi’nin yaptığı iş, yüksek mahkemeler arasında bir nevi arabuluculuktur.** İşlevi nedeniyle hakem kurulu gibi çalışmaktadır. Uyuşmazlık Mahkemesi diğer yüksek mahkemelerin üzerinde olmadığı gibi, yapılan iş temyiz incelemesi şeklinde de değildir.

14-) Anayasa Mahkemesi’nin 26.04.2004 tarihli açılış konuşmasında, “...ferdi başvuru hakkının tanınmasından sonra, ülkemiz aleyhine pek çok başvuru yapılmış ve bu başvuruların çoğunun Türkiye aleyhine sonuçlanması nedeniyle **MİLYARLARCA EURO** tazminat ödemek zorunda kalınmıştır...” denilmektedir (Anayasa Yargısı 21, sahife 23).

- Bireysel başvuruyu haklı gösterebilmek için, rakamın oldukça abartıldığı görülmektedir.
- Anayasa Mahkemesi de tazminata hükmedebileceğine göre Devletin bu işte kazancı ne olacaktır ?
- Bireysel başvuru konusunda öncülük eden Almanya’da yoğun dava akımını azaltabilmek için pek çok değişiklik yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından bu olguların kamuoyuna açıklanmasına gerek görülmemiştir.

Federal Alman Anayasa Mahkemesi Başkan Yardımcısı 1951 ila 2003 yılları arasında 141.000 bireysel başvuru yapıldığını ve bunun % 2.5 kadarının başarılı olduğunu açıklamıştır (Anayasa Yargısı 21, sahife 164).

— Bireysel başvuru sonucunun çok başarılı olmadığı, aleyhte sonuç alanların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne gidebilmeleri karşısında, bireysel başvurunun beklenen faydayı sağlamadığı oransal olarak görülmektedir.

Her ülkenin yapısı, ortamı ve koşulları farklıdır. Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru hakkının tanınması, yoğun dava akımına neden olur. Adli, idari ve askeri yargıda sonuç alamayanların çok büyük çoğunluğunun bu yola başvuracağı açık bir gerçektir. Almanya’da yaşanan olgu bu hususu açıkça doğrulamaktadır. Olaya “batıda bazı ülkelerde var, bizde de olsun ” şeklinde bir özentili ile yaklaşmanın, olumsuz sonuç vereceği bilinmelidir.

Açıklanan nedenlerle bireysel başvuru istemi kabul edilebilir nitelikte değildir.

GEREKÇE YAZILMADAN KARARLARIN AÇIKLANMASI

Anayasa Mahkemesi'nce verilen taslağın 7. maddesiyle Anayasa'nın 153. maddesinin 1 fıkrasının 2. tümcesinin kaldırılması istenmektedir.

Yürürlükten kaldırılması istenen hüküm; “ **İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz** ” şeklindedir.

1982 Anayasası'nın 153. maddesi, 1961 Anayasası'nın 152. maddesine tekabül etmektedir.

1961 Anayasası'nın 152. maddesinde kararların açıklanması ile ilgili hüküm yokken 20.09.1971 gün ve 1488 sayılı Anayasa değişikliği ile “ Kararlar gerekçesi yazılmadan açıklanamaz ” kuralı getirilmiştir.

Değişiklik gerekçesinde “ Bu hükümle Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçesi yazılmadan açıklanması ile hüküm kesinliğe kavuşturulmuş olmaktadır. ” denilmektedir.

1982 Anayasası'nda bu hükümle ilgili ayrı bir gerekçeye yer verilmemiştir.

Taslakta tümcenin yürürlükten kaldırılması gerekçesi olarak: “ Bu hüküm uygulamada ret kararlarının açıklanabileceği şekilde yorumlanmış ve böyle bir açıklama olmaması yasanın iptal edildiği düşüncesine yol açmış ve kimi belirsizliklere yol açmıştır..” denilmektedir.

Kanun koyucunun amacı, gerekçede açıkça ifade edilmiştir. Uygulamada Anayasa'nın açık hükmüne rağmen iptal kararlarının da gerekçesi yazılmadan ve yayınlanmadan açıklandığı açık bir vakıadır.

Hukukun evrensel kurallarına göre, kararların gerekçeleri açıklayıcı ve yönlendirici, hüküm fıkraları ise bağlayıcıdır. Yargıtay'ın uygulaması da bu doğrultudadır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Kuruluş Kanunu'nda bu konuda açık hüküm olmadığı halde karar gerekçelerinin de bağlayıcı olduğunu ileri sürmektedir. Bu düşüncüyü benimseyen mahkemenin kararlarının gerekçeleri yazılmadan açıklanması doğru olmadığı gibi bu tümcenin kaldırılması istemi de uygun değildir. **Emredici hükme rağmen, kararları yazmayan mahkemenin bu hükmün kaldırılması halinde karar yazma süresini daha da uzatacağı açık ve kesin bir olgudur.**

Anayasa Mahkemesi tarafından önerilen taslakla, üyelerinin işlev ve konumlarına uygun bir mali statüye kavuşturulması önerilmektedir.

Anayasa'mızda yüksek mahkemelerin eşitliği ve denkliği gözetilerek düzenleme yapılmıştır. Yüksek hakimlerin tümünün mali statüsünün birlikte düzenlenmesi yargı birliği ve bütünlüğünün bir gereğidir. Mali yönden Anayasa mahkemesi üyelerine ayrıcalık yapılması açıklanan ilkelerle bağdaştırılamaz.

137 yıllık Yargıtay Çınarının Başkanı olmakla onur duyuyorum. Yeni adli yılın ülkemize ve tüm dünyaya barış ve adalet getirmesini diliyorum. Adalet dağıtımında görev alanları yürekten kutluyor, hepinize sevgiler ve saygılar sunuyorum.....

Osman ARSLAN
Yargıtay Birinci Başkanı